

Kaakchirurgie

Een introductie

Het specialisme kaakchirurgie heeft vanaf haar erkenning - midden jaren 50 - een grote ontwikkeling doorgemaakt. De komende tijd zal de Vereniging voor Mondziekten en Kaakchirurgie hierover regelmatig publiceren in het Nederlands Tandartsenblad. In dit nummer wordt gestart met een introductie.

'Het specialisme 'Mondziekten en Kaakchirurgie', zoals de naam nu luidt, bestaat nog maar kort. Het heeft zich ontwikkeld uit de tandheelkunde en de algemene heekunde en werd op 26 juli 1956 door de NMT als specialisme erkend...', zo luiden de eerste inleidende zinnen in het boek 'Mond en Kaakchirurgie in Nederland', dat werd geschreven ter gelegenheid van het veertig jarig bestaan van de Nederlandse Vereniging voor Mondziekten en Kaakchirurgie in 1996 (1). Dit boek vormt het uitgangspunt voor de bijdragen over kaakchirurgie in het Nederlands Tandartsenblad. De doelstelling hiervan is de lezer naar aanleiding van een congres, publicatie, wetenschappelijke bijeenkomst, cursus of patiëntencasus te informeren over één of meerdere aspecten van de kaakchirurgie. Hierbij worden het verleden en eventuele toekomstige ontwikkelingen in acht genomen zonder overigens naar volledigheid te willen streven. Gepoogd wordt om klinisch relevante onderwerpen te behandelen ter lering en motivering, inclusief valkuilen, voetangels en klemmen. Soms zal de bijdrage polemisch van aard zijn om aldus een - zij het beperkte - discussie uit te lokken, zonder de samenwerking tussen tandarts en kaakchirurg uit het oog te verliezen. Aan de hand van het eerder genoemde jubileumboek zullen in deze bijdrage de 'roots' van de kaakchirurgie worden beschreven.

Tandmeester

De schrijvers van de eerste Nederlands medische en tandheelkundige geschriften waren geen tandartsen, maar 'geneesheren met een op de mondheelkunde gerichte belangstelling'. De praktische tandheelkunde in die tijd vond plaats op de markt waar 'de barbier-chirurgijn, ook wel tandmeester genoemd,- omgeven door tromgeroffel en nieuwsgierige blikken - zijn kunde, maar vooral zijn kunsten aan het volk toont'. De opleiding tot tandmeester had het karakter van een meestergezel-verhouding: 'al doende leert men', terwijl weinig van de aanwezige kennis op papier werd gezet. Daarnaast hadden ook de 'doktoren in de geneeskunde' de bevoegdheid de tandheelkunde uit te oefenen, alhoewel slechts weinigen zich hiertoe voelden aangetrokken wegens de lage status van de tandmeester. In 1876 wordt dr. Th. Dentz, dubbel gekwalificeerd en zelf afkomstig uit een oud tandmeestersgeslacht, in Utrecht benoemd tot lector in de tandheelkunde.

Onderwijs

Met de benoeming van Dentz werd de tandheelkundige opleiding opgenomen in de medische faculteit en werd een begin gemaakt met het geven van

onderwijs in de tandheelkunde en kaakchirurgie. Aanvankelijk behelsde dit de extractieleer, pathologie van de mondholte en colleges over kaakfracturen. Het karakter van de polikliniek veranderde echter van tandheelkundig tot meer mondheelkundig toen in 1918 KNO-arts dr. H. de Groot tot lector in de ondheelkundige diagnostiek en kaakchirurgie werd benoemd. In

1932 volgde de benoeming van J.W.A. Tjebbes tot lector in de mondheelkunde nadat deze zijn opleiding tot chirurg had afgebroken. Al eerder was in 1920 tandarts J.G. Schuiringa, als eerste vrouwelijke lector, benoemd in de prothetische tandheelkunde, inclusief de chirurgische prothetiek. In 1948 startte de tweede opleiding tandheelkunde in Groningen, nadat een jaar eerder bij wet de tandheelkundige studie met 2 jaar werd verlengd tot 6 jaar, zodat de medische basiskennis kon worden verbreed. Ook werd toen het ius promovendi (het recht om te promoveren tot doctor) ingevoerd. Hoofd van de afdeling Mondheelkunde en Chirurgische Prothetiek was de tandarts M. Hut, zijn eerste assistenten waren C. A. Merckx, T. van den Berg, P.M.J. Moolhuizen en J.A. Tolmeijer.

Erkenning

Buiten de universiteitssteden Utrecht en Groningen werden de chirurgische behandelingen van mondholte-afwijkingen uitgevoerd door KNO-artsen, algemeen chirurgen en zogenoemde mondartsen. Het register van deze laatste bij de Nederlands Maatschappij ter bevordering van de geneeskunde werd in 1955 gesloten. Na lange en moeilijke onderhandelingen van Hut met het hoofdbestuur van de NMT vond erkenning van het specialisme 'mondheelkunde en chirurgische prothetiek' plaats in 1956, nadat 'de drie pioniers' van den Berg, Moolhuizen en Tolmeijer hadden bewezen dat het full-time uitoefenen van een kaakchirurgische praktijk financieel haalbaar was. De vestingsmogelijkheden en de vraag naar kaakchirurgische hulp waren tot 1983 met elkaar in evenwicht ondanks een explosieve groei van het aantal kaakchirurgen: van 9 kaakchirurgen in 1956 tot 150 in 1984. Daarna werd het veel moeilijker als 'jonge klare' zich te vestigen, terwijl de laatste jaren sprake is van een toenemend tekort aan kaakchirurgen, o.a. door de eis tot dubbelkwalificatie. De plaats van de kaakchirurgie binnen de tandheelkunde is nagenoeg dezelfde gebleven met betrekking tot 'de diagnostiek, preventie, conservatieve en operatieve behandeling van ziekteprocessen, verwondingen, fracturen, misvormingen en vormafwijkingen van het gebit, de mondholte, het aangezichtsskelet en de omgevende weke delen, inclusief de speekselklieren'. Daarnaast heeft zich vaktechnisch een enorme ontwikkeling voorgedaan, vooral op het gebied van de traumatologie, de operatieve kaakorthopaedie en de schizistherapie, de preprothetische chirurgie en implantologie, de oncologie, de kaakgewrichtsproblemen en chronische pijn op het gebied van mondziekten (2). Verder heeft er een ontwikkeling plaatsgevonden van de, buiten de universiteitsklinieken werkzame, tandarts-parodontoloog, tandarts-endodontoloog, tandarts-gnatholoog en tandarts-implantoloog. Voor wat betreft de toekomst is de verwachting dat het specialisme zich verder zal ontwikkelen in de richting van de zogenaamde Cranio-Maxillofaciale Chirurgie, waaronder met name de reconstructieve chirurgie valt (3). Dit is mede mogelijk gemaakt door de

dubbelkwalificatie, een opleidingseis die in Utrecht al van het begin af aan heeft bestaan (4).

Met dank overgenomen uit het Nederlands Tandartsenblad nr. 4, 25 februari 2000